

IZVEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA VLADE REPUBLIKE SRBIJE NA STABILIZOVANJU SITUACIJE NA KOSOVU I METOHIJI

Pridržavajući se Deklaracije Narodne Skupštine Republike Srbije usvojene 30.7.2011. godine, Vlada Republike Srbije je u proteklom periodu svojim aktivnostima učinila sve da se odbrane interesi Republike Srbije na Kosovu i Metohiji.

U svom postupanju Vlada se pridržavala svojih međunarodno preuzetih obaveza, što je, naročito imajući u vidu obavezu poštovanja Kumanovskog tj. Vojnotehničkog sporazuma nosilo i određena bitna ograničenja u pogledu mogućnosti delovanja.

Nakon jednostranih akcija Prištine u julu mesecu ove godine prilikom kojih je došlo do zauzimanja administrativnog prelaza Brnjak i pokušaja zauzimanja administrativnog prelaza Jarinje od strane specijalne policijske jedinice R.O.S.U., kao i postizanja sporazuma predstavnika Republike Srbije i KFOR-a 3. avgusta 2011. godine, dolazi do smirivanja situacije na terenu.

Aktivnim učešćem ministra za KiM Gorana Bogdanovića i šefa Pregovaračkog tima Borislava Stefanovića, kao predstavnika Vlade Republike Srbije u pregovorima sa komandantom KFOR-a, došlo se do privremenog spuštanja tenzija na severu KiM.

Dogovoreno je da misija KFOR-a zadrži kontrolu nad prelazima Brnjak i Jarinje do sredine septembra, a vozila, i kamioni do 3,5 tona težine, kao i teretna vozila sa humanitarnim pošiljkama, uključujući hranu, prolazili bi administrativne prelaze, nakon provere vojnika KFOR-a.

Blokade na putevima su bile uklonjene, i uspostavljeno je nesmetano kretanje na severu pokrajine. Ministarstvo za Kosovo i Metohiju zatražilo je od EULEKS-a i KFOR-a da zaštite Srbe južno od Ibra od nasilja albanskih ekstremista i osiguraju im ličnu i imovinsku bezbednost, jer su u tom periodu južno od reke Ibar učestali napadi na Srbe i njihovu imovinu.

Prioritet Vlade u prethodnom periodu je bila zaštita života, imovine prava i sloboda građana pokrajine, kako na severu tako i u ostalim delovima KiM, kao i ojačavanje postojećih institucija Republike Srbije na KiM kroz povećana materijalna izdvajanja.

Vlada Republike Srbije stalno je upozoravala na pogubnost jednostranih akcija Prištine, koje bi dovele do pogoršanja i onako teške situacije na KiM, kao i na neophodnost pronalaženja kompromisnog rešenja kroz dijalog.

Podvlačeći neophodnost nastavka dijaloga, na šestoj rundi dijaloga Beograda i Prištine, 2. septembra u Briselu, došlo je do postizanja saglasnosti oko aranžmana u oblasti carinskih pečata i katastra.

U oblasti carinskih pečata – Priština je insistirala na simbolima tzv. državnosti ne samo na samim pečatima, već i na pratećoj dokumentaciji.

Naš položaj je bio dodatno usložen i postavljanjem UN (UNMIK-a) koje su po ovom pitanju pošle od toga da su pečati koje trenutno koristi Priština na kojima je umesto „Republika Kosovo” uneto samo „Kosovska carina” - u skladu sa Rezolucijom 1244.

Dodatnu prepreku koja je usporavala dolazak do kompromisnog rešenja predstavljalo je i postupanje Prištine koja je tokom jula ove godine uvela blokadu za svu srpsku robu koja ulazi na KiM, pozivajući se na navodno postojanje istog takvog embarga sa srpske strane.

Usled ovako bezbednosno i politički složene situacije nije se moglo pristupiti iznalaženju rešenja sve do kraja avgusta ove godine kada su medijatori izašli sa predlogom koji bi podrazumevao:

a) prihatanje UN (UNMIK) stava da su pečati „Kosovska carina“ u skladu sa Rezolucijom 1244 SB UN ali i

b) obavezu Prištine da i svu ostalu dokumentaciju i prepisku „statusno“ upodobi tj. da se nigde ne pominju oznake tzv. kosovske državnosti.

Obzirom da je u ovom slučaju predloženo rešenje koje sa jedne strane briše oznake tzv. državnosti poput grba, zastave i naziva i da se sa druge strane daju garancije od strane medijatora da će i sva ostala dokumentacija pratiti ovaj princip došlo je do prihvatanja navedenog predloga.

U vezi katastra - cilj Prištine je bio da se bukvalno, fizički vrte sva originalna dokumenta koja se tiču katastra na KiM obzirom da Priština ovome pristupa više sa simboličke strane u smislu „vraćanja dokumenata koje je Srbija otela Kosovu“, nego što se bavi praktičnom stranom poštovanja građanskih prava.

Medijatori su izvršili određeni pritisak na Prištinu da odustane od svog koncepta da se zahteva fizičko vraćanje originala i sugerisali su da se pristupi svojevrsnoj razmeni podataka koja bi bila usmerena pre svega na harmonizaciju stanja i proveru informacija sadržanih u tzv. kosovskom katastru.

Ovaj pritisak medijatora bio je nedovoljan da bi Priština prihvatila sve zahteve naše strane, ali je ipak, u ovom slučaju, predloženo rešenje koje sa jedne strane zaustavlja zahteve Prištine za vraćanjem originalne dokumentacije dok sa druge strane omogućava određenu reviziju i harmonizaciju stanja.

Prihvaćena je razmena podataka (skeniranih kopija) dvaju katastarskih službi koja bi se vršila preko specijalnog predstavnika EU u Prištini koji bi istovremeno obezbeđivao i vršenje eventualne harmonizacije neusaglašenih podataka preko stručnih agencija kao i odgovarajuću etničku zastupljenost strana u ovom procesu.

Uz ogradu da će se sa naše strane voditi računa naročito o tome da li i koliko EU kao medijator poštuje date garancije, došlo je do prihvatanja tzv. „Dogovorenih zaključaka“ iz oblasti katastra.

Obzirom na suprotstavljene stavove dve strane EU je na sebe preuzela obavezu davanja političkih garancija za sprovođenje ovih aranžmana, ali je tokom početka primene, naročito u oblasti carinskog prečata, došlo do krajnje pristrasnog tumačenja aranžmana u korist Prištine.

Naime, tumačenje EU je polazilo od toga da se aranžmani odnose i na administrativne prelaze na severu KiM koji nisu bili predmet razgovora.

Vlada Republike Srbije je u više navrata upozorila predstavnike misija EULEKS-a i KFOR-a da se nakon 16. septembra tj. dana prestanka važenja privremenog aranžmana sa KFOR-om, ne preduzimaju nikakve akcije koje bi narušile neutralnost ovih misija.

Uprkos tome, misije EULEKS-a i KFOR-a su se nakon 16. septembra stavile u službu Prištine obezbeđujući sve neophodne uslove za prisustvo organa tzv. R. Kosovo (njihovih carinika i policajaca) na pomenutim administrativnim prelazima.

Vlada je hitno zatražila da se misije EULEKS i KFOR vrte vršenju svojih obaveza u skladu sa Rezolucijom 1244 i Sporazumom o šest tačaka.

Srbi sa severa KiM su na ovo reagovali spontanim okupljanjima i postavljanjem barikada na glavnim putnim pravcima, iskazavši svoje nezadovoljstvo akcijama KFOR-a i EULEKS-a i zahtevajući povlačenje carinika i policajaca tzv. R.

Kosovo sa ovih administrativnih prelaza. Reakcija Srba nije bila usmerena protiv predstavnika KFOR-a i EULEKS-a, već je predstavljala mirnu reakciju i način da se iskaže neprihvatljivost prisustva predstavnika Prištine na administrativnim prelazima Jarinje i Brnjak.

Reakcija Vlade Republike Srbije na ova događanja je bila blagovremena u smislu stalnog prisustva na KiM ministra Gorana Bogdanovića i njegovoj koordinaciji sa predstavnicima lokalne samouprave.

Na ovaj način se u granicama mogućnosti održala kontrola opravdanog narodnog nezadovoljstva obzirom da bi bilo kakva eskalacija sukoba sa pripadnicima KFOR-a bila pogubna za Srbe na KiM i mogućnosti Republike Srbije da brani svoje legitime interese.

Pripadnici KFOR-a su nakon blokade puteva od strane lokalnog stanovništva, zatvorili fizički administrativne prelaze i ogradili prostor oko njih bodljikavom žicom.

Srbi sa severa KiM su počeli sa masovnim korišćenjem sporednih puteva za saobraćaj ka centralnoj Srbiji u cilju dostavljanja hrane, medikamenata i ostalih sredstava neophodnih za život stanovništva na severu KiM.

Na ovom planu je, imajući u vidu predstojeći vremenski period, a naročito činjenicu da se radi o sporednim pravcima koji često prolaze kroz nepristupačne šumske i planinske predele, preduzet niz aktivnosti usmerenih na popravljjanje kvaliteta ovih putnih pravaca nasipanjem, proširivanjem a gde je moguće i asfaltiranjem istih.

Na taj način su Srbi sa obe strane prelaza u potpunosti zaobišli kontrolne punktove i sada već bazu KFOR-a na Jarinju.

Hitnim upućivanjem humanitarne pomoći od 80 tona osnovnih prehrambenih namirnica iz Republičkih robnih rezervi na sever KiM u trenutku kad je procenjeno da preči nestašica istih, Vlada je dala svoj doprinos da ne dođe do humanitarne katastrofe, i na taj način je podržala naše građane na AP KiM u ispunjenju vitalnih potreba.

Obezbeđivanje tehničkih uslova, u trenucima dok je KFOR držao zatvorene administrativne prelaze, za nesmetano snabdevanje severa KiM je takođe bio jedan od ostvarenih zadataka koje je Vlada preuzela na sebe.

Vlada je uložila dodatni napor da sve raspoložive institucije Republike Srbije na KiM poboljšaju svoju efikasnost u postojećim okolnostima.

Izvršena je Koordinacija između resornih ministarstava kroz jedinstveni plan mera u pogoršanim uslovima, kako bi se obezbedio efikasan rad svih neophodnih institucija na KiM. To se pre svega odnosi na presek aktuelnog stanja, mera koje su preduzete u postojećoj situaciji, i planiranih aktivnosti. U tom smislu je iz nadležnosti ministarstava izvršen uvid u stanje zaliha medikamenata u postojećim zdravstvenim ustanovama, izvršena je popuna neophodnog medicinskog materijala, energenata, obezbeđena stabilna epidemiološka zaštita. Takođe, su preduzete aktivnosti za eventualno korišćenje raspoloživih roba iz republičkih robnih rezervi, kao i inspeksijskih kontrola usmerenih na očuvanje zdravlja ljudi. Treba napomenuti da je i pored otežavajućih okolnosti školska godina počela redovno u svim osnovnim i srednjim školama, kao i na Univerzitetu u Kosovskoj Mitrovici. Sa redovnim radom su nastavile i sve pretškolske ustanove na KiM.

Krajem septembra, KFOR je intenzivirao aktivnosti usmerene na uklanjanje barikada i blokada u delu oko samih administrativnih prelaza.

Vojnici KFOR-a su 23. septembra 2011. godine bagerom pokušali da probiju barikade koje su Srbi postavili na alternativnom putu kod punkta Jarinje. Međutim,

Srbi, koji su se okupili na barikadama, sprečili su vojnike KFOR-a svojim telima da izađu na taj put. KFOR je nakon ovakve reakcije lokalnog stanovništva odustao od uklanjanja barikada.

Pripadnici američkog kontigenta KFOR-a 27. septembra, u jutarnjim satima, koristeći suzavac rasteruju okupljene ljude koji su dežurali na putu i privremeno hapse četvoricu Srba, od kojih su trojica ubrzo puštena, dok je jedan zadržan u bazi KFOR-a.

Sporedni put je preprečen bodljikavom žicom, a vojnici KFOR-a su počeli sa privođenjem civila koji su prolazili tim putem iz pravca centralne Srbije na svoja radna mesta na severu KiM. Bilo je nemoguće ostvariti bilo kakvu komunikaciju sa vojnicima KFOR-a na terenu jer su privodili svakog ko bi im se približio. Pokušaji predstavnika legitimno izabranih predstavnika lokalne samouprave iz Leposavića da ostvare kontakt sa KFOR-om su ostali bez rezultata zbog neprimerenog ponašanja KFOR-a. Namera je bila da se razgovorima reši postojeća situacija i da se smanje postojeće tenzije. Građani su i pored svega pokazali veliku dozu uzdržanosti.

Nekoliko sati kasnije, dolazi do incidenta kada su vojnici KFOR-a bacili šok bombe na okupljene građane ispalivši pri tome patrone suzavca, a zatim i gumene metke, najpre prema Srbima koji su bili na alternativnom putu iz pravca Leposavića, a zatim i ka Srbima koji su bili na istom putu, ali iz pravca Rudnice.

Istovremeno se čula i rafalna paljba iz vatrenog oružja, nakon čega su se okupljeni građani razbežali, jer je bilo očigledno da su vojnici KFOR-a dejstvovali bojevom municijom protiv nenaoružanih građana.

Ubrzo su sanitetske ekipe došle na lice mesta kako bi se ukazala pomoć građanima koji su zadobili povrede. Dok se ukazivala pomoć ranjenima, došlo je do dejstva vojnika KFOR-a bojevom municijom ka sanitetu, i tom prilikom je jedan čovek ranjen dok je pomagao u zbrinjavanju jednog od povređenih građana.

Sedam povređenih Srba, od kojih šest sa teškim telesnim povredama, ustrelnim i prostrelnim ranama, zbrinuto je u bolnici u Kosovskoj Mitrovici. Dvojica povređenih su operisana.

Kasnije tvrdnje KFOR-a da su korišćeni u samoodbrani samo suzavac i gumeni meci, opovrgnut detaljnim izveštajem lekara iz bolnice u Kosovskoj Mitrovici kojim je neosporno dokazano da su povređeni građani imali povrede nastale korišćenjem bojeve municije.

Državni organi Republike Srbije su posle prvih informacija o zbivanjima na administrativnom prelazu Jarinje i eskalacije sukoba, pozvali građane na uzdržanost i smirivanje situacije, i da ne nasedaju na provokacije.

Usled ovoga, došlo je do odlaganja sedme runde dijaloga između Beograda i Prištine koja je bila zakazana istog dana u Briselu. Sa naše strane je istaknuta spremnost da se dijalog nastavi, ali uz prethodno iznalaženje rešenja za aktuelnu krizu na terenu.

Sve vreme Vlada je preko svojih predstavnika insistirala na sastanku sa EULEKS-om misije kako bi došlo do smirivanja situacije na terenu. Održavani su stalni kontakti sa lokalnim vlastima kako bi se utvrdilo činjenično stanje i najefikasniji način na koji bi Vlada mogla da pomogne građanima.

Takođe, i pored stalnih zahteva upućenih predstavnicima KFOR-a, do susreta nije došlo u toku dana.

U narednom periodu Vlada Republike Srbije čini sve kako bi došlo do smirivanja tenzija. Dolazi do niza sastanaka sa predstavnicima opština sa severa KiM i usaglašavanja zajedničkog delovanja. Nastavlja se sa aktivnostima koje su

utvrđene, i nastavlja se sa stvaranjem uslova za nesmetano snabdevanje kriznog područja KiM osnovnim životnim namirnicama, a u tom cilju Vlada donosi Zaključak kojim se dodatno upućuje pomoć od 100 tona brašna na sever KiM.

Sve vreme je Vlada insistirala na sastanku sa najvišim predstavnicima EULEKS-a, kako bi ta misija prestala da pruža logističku podršku predstavnicima tzv. R. Kosovo na administrativnim prelazima Jarinje i Brnjak. Do sastanka nije došlo, jer je stav EULEKS-a da „neće biti razgovora dok se blokade nalaze na putevima i na taj način onemogućavaju slobodu kretanja”.

U mestu Zrze kod Orahovca 3.10.2011. godine, ubijen je Aleksandar Putnik iz Velike Hoče, a ranjen je njegov sin Dobrica Putnik. Na Aleksandra Putnika pucao je neidentifikovani Albanac u restoranu. Tom prilikom je ranjen i njegov sin Dobrica Putnik na koga je pucano iz lovačke puške i koji je pogođen u ruku i rame. Dobrica Putnik, iako ranjen, uspeo je da se udalji sa mesta pucnjave nekih 500 metara, gde je pronađen i prevezen u prizrensku bolnicu. Ministarstvo za Kosovo i Metohiju najoštrije je osudilo ubistvo Aleksandra Putnika i ranjavanje njegovog sina Dobrice i zahtevalo je da se počinioči pronađu, a motiv napada rasvetli. Ministarstvo za Kosovo i Metohiju je zatražilo da istragu preuzme EULEKS policija. Takođe, upozoreni su više puta KFOR i EULEKS, od početka izbijanja krize na severu KiM, na incidente i napade na Srbe južno od Ibra, kao i to da ni jedan od tih napada na Srbe južno od Ibra nije rasvetljen, niti su počinioči pronađeni i kažnjeni.

18.10.2011. godine dolazi do sastanka glavnokomandujućeg KFOR-a Erharda Drevsa sa predstavnicima lokalne samouprave na kome je dogovoreno nesmetano snabdevanje snaga KFOR-a na administrativnim prelazima Jarinje i Brnjak, kao i njihovoj redovnoj zameni.

19.10.2011. godine dolazi do još jednog sastanka predsednika opština sa severa KiM sa predstavnicima KFOR-a, u cilju pronalaženja rešenja za postojeću situaciju u ovom delu pokrajine. Sastanak nije bio uspešan, zbog ultimativnog stava KFOR-a, da se dozvoli prolaz kroz barikade i pripadnicima EULEKS misije, što nikako nije bilo sporno. Problem je i dalje predstavljalo prisustvo carinika i policajaca tzv. R. Kosovo i podrška koju su u smislu transporta dobijali od strane EULEKS-a.

Predsednici opština sa severa KiM su na sastanku preneli da će građani na barikadama omogućiti prolaz pripadnicima KFOR-a do administrativnih prelaza Brnjak i Jarinje i baze Noting Hil, zbog snabdevanja vojnika hranom, vodom i gorivom i zbog obavljanja redovnih smena.

Zamenik komandanta KFOR-a Johan Luis (prisutni bili Endi Sparks, zamenik šefa EULEKS-a, i Robert Sorensen, zamenik šefa UNMIK-a) je došao sa namerom da ultimativno zatraži od Srba prolaz kroz barikade i za misiju EULEKS.

20.10.2011. godine dolazi do dejstava pripadnika KFOR-a, kada su upućena dva konvoja sa jakim snagama ka administrativnom prelazu Brnjak. Jedan konvoj se zaustavio ispred barikada u selu Zupče, a drugi u selu Jagnjenica. Ubrzo KFOR pribegava akcijama uklanjanja barikada tako da su u jutarnjim satima pripadnici KFOR-a oklopnim transporterom sklonili jedan poprečni kamion u Jagnjenici. U tom momentu je i bačen suzavac na građane koji su protestovali. Situacija je pretela da eskalira, ali su građani ostali uzdržani i njihova mirna reakcija na nasilno uklanjanje barikada nije dovela do sukoba sa pripadnicima KFOR-a.

Hitna pomoć je u međuvremenu pružala pomoć građanima kojima je ista bila neophodna posle bačenog suzavca. KFOR je pretio okupljenima upotrebom sile ako se ne raziđu sa barikada. Građani su kao odgovor na poziv KFOR-a posedali na put ispred vozila KFOR-a čime je onemogućena dalja akcija uklanjanja barikada. Tokom sukoba je povređeno 20 građana srpske nacionalnosti, uglavnom kao posledica dejstava suzavcem.

Iako je situacija sve vreme bila izuzetno napeta, naša strana ni u jednom momentu nije prekidala komunikaciju sa NATO-om i KFOR-om, bilo kroz strukture Vojske tj. Generalštaba bilo na najvišem nivou, preko Ministarstva odbrane koje je kontaktiralo kako Južno krilo NATO, a tako i samo sedište Alijanse u Briselu. Ovakvim postavljanjem kriza nije do kraja rešena obzirom da je jasno da je za to neophodno kompleksno političko rešenje, ali je izbegnuto njeno produbljivanje i dodatni rizici od žrtava.

Kao i uvek u sličnim situacijama, ovakve tenzije imale su svoj negativan odraz južno od Ibra. Naime, istog dana, oko podneva u selu Dobruša kod Peći, jedna osoba srpske nacionalnosti je ubijena, a dve su teško povređene u napadu koji je izvršio Albanac koji je bespravno uzurpirao njivu nastradalih. Ubijen je Miško Komatina, a ranjeni su Dejan Bogičević i Draško Ojdanić. Oni su bili u obilasku njive koju je neovlašćeno koristilo lice koje je počinilo ovaj zločin. Na insistiranje Ministarstva za Kosovo i Metohiju, Misija EULEKS preuzima nadležnost za rešavanje ovog slučaja.

Stalni pozivi Vlade na mirno rešavanje problema dobijaju na značaju kad se sagleda celokupna situacija, jer se svaka eskalacija sukoba na severu pokrajine prenosi južno od reke Ibar, gde se građani srpske nacionalnosti nalaze u okruženju gde bi upravo oni bili žrtve nasilnih akata albanskih ekstremista.

U trenutku kada se Republika Srbija suočava sa velikim pritiscima, bez obzira na to odakle dolaze, da se institucionalno povuče sa prostora Kosova i Metohije, bilo kakvo postavljanje stranačkih interesa u prvi plan ne doprinosi rešavanju problema na KiM.

Jedinstvo iskazano na najvišem nivou treba da bude pokazatelj našem narodu na Kosovu i Metohiji da njihova država u punoj meri zastupa i brani njihove interese, svim sredstvima koja joj stoje na raspolaganju, imajući u vidu političko bezbednosni kontekst definisan Rezolucijom 1244 SB UN i vojno tehničkim sporazumom iz Kumanova. Vlada Republike Srbije će i u narednom periodu činiti sve kako bi se zaštitili interesi Republike Srbije na AP KiM.